

DALIBOR FORETIĆ

Dalibor Foretić bio je jedan od onih ljudi koje sam upoznala kroz profesiju, ali kojega sam poznavala cijeloga života. U ovom slučaju to nije fraza, jer, djetinjstvo i ranu mladost proveli smo u istom gradu, štoviše u istoj ulici. S obzirom na prosvjetarsku profesiju naših roditelja, i obitelji su se poznavale, mada ne i posjećivale. No, odgojeni smo na sličnim zasadama, stjecali temeljna znanja u istim školama, družili se s prijateljima u istim ulicama...

Dalibor je bio osam, u doba naše mladosti nepremostivih, godina stariji od mene i sasvim je prirodno što smo se istinski sreli tek u zrelosti, kada je (nakon mnogo godina u zagrebačkim redakcijama "Vjesnika" i "Danasa") započeo stalnu suradnju s "Novim listom". Odmah smo se prepoznali kao stari znanci. Iako smo isprva formalno bili na "vi" - što je također dio obiteljskog odgoja - bilo je to prijateljstvo komu nisu bile potrebne riječi niti je bio važan formalni oblik. Poznavala sam Dalibora daleko bolje nego što je on znao mene. Čitala sam njegove tekstove o kazalištu godinama prije no što smo započeli raditi u istoj redakciji. Za studentskih dana koji su me vezali isključivo uz Rijeku i riječki teatar, Dalibor je pisao ne samo o zagrebačkom kazališnom životu nego i o Dubrovačkim ljetnim igrama, koje su zauzimala mitsko mjesto u mojoj svijesti. Njegovi tekstovi približavali su me svim onim događajima koji mi nisu bili dostupni, a način na koji je pisao u moje je pamćenje duboko urezivao kazališne slike... Kad smo se poslije susreli kao kolege, naši su se afiniteti prema kazalištu prepoznali.

Još je nešto produbljivalo međusobno razumijevanje: Dalibor je bio lud za putovanjima, posebno kad se radilo o kazališnim predstavama, i nije postojao napor koji bi za njega bio prepreka na tom putu. Iako nije vozio automobil, stizao je posvuda,

bez obzira na doba godine i vremenske nepogode. S obzirom na njegovu fizičku konstituciju, mnogima se činilo kako su sva ta putovanja golem napor. Ali za njega su bila jedini način da stigne tamo gdje je kazalište, a samo to je bilo važno. Kako sam ga samo razumjela!

Činilo mi se posve prirodnim što s jedne predstave žuri na drugu, što s vlaka sjeda na brod ili autobus i nastavlja do nekog udaljenog grada... Kao mlađa kolegica upijala sam tekstove odaslane sa svih njegovih putovanja, zavideći mu (ako nije pregrubo upotrijebiti tu riječ) na užitku teatra, čak i ako se nije radilo o nekom prestižnom događaju. Za njega je kazalište (a to je bila ta podudarna crta) zauvijek ostalo neotvorena kutija, vrijedna zavirivanja i nadanja. I svakog napora putovanja.

Dalibor je volio, razumio i poštovao glumce. Nikada, pa i kada je njegova kritika po cjelokupan kazališni čin bila negativna, nikoga nije uvrijedio. Osim toga, ne pamtim kritičara koji je znao tako rafinirano analizirati glumački rad, tako precizno uočiti najtanjanije detalje, baviti se svakim glumcem ponaosob, kako je to radio Dalibor Foretić. Njegova kritika nikad nije bila bez argumenta, a poznavanje kazališta i rijedak senzibilitet prema sceni činio ga je neprikošenim autoritetom, čije ste mišljenje morali ozbiljno uvažiti pa i ako se niste slagali s njime.

Imao je još jedan rijedak dar: mogao je odmah, u mikrofon, vrlo koncizno i sabrano izreći svoj sud o predstavi. Većina nas koji se bavimo novinarstvom navikli smo sabrati misli tek pred prazninom bijelog papira (danas ekrana), a Dalibor je umio ne samo tečno i točno nego gotovo esejistički govoriti o svojim dojmovima, bez prethodne pripreme i pismenog koncepta. Slušala sam često njegove blic-kritike na Radio Rijeci, snimljene nakon premijere ili rano izju-

tra (prije povratka u Zagreb). Iako nije volio pisati neposredno nakon predstave (ističući kako je najbolje kad do osvrta prođe i nekoliko dana pa se do kraja iskristaliziraju dojmovi), njegove radijske kritike, koje su trajale svega nekoliko minuta, nisu u svojoj biti ništa odstupale od potonjih novinskih napisa. Daliboru esejistu možda je i trebalo onih nekoliko dana, ali Daliboru novinaru i kazališnom kritičaru sve je bilo kristalno jasno odmah nakon spuštanja zavjese.

Njegova sposobnost koncizne verbalne analize kazališnih predstava bila je dragocjena i za riječki Festival malih scena, a priskrbila mu je nevjerojatno uvažavanje publike. Pet godina Dalibor Foretić bio je selektor Festivala, a dok mu je to zdravlje dopustilo i voditelj popularnih okruglih stolova nakon izvedbi. Iako to drugdje nije uobičajeno, u Rijeci gotovo cjelokupno gledateljstvo ostaje na okruglim stolovima, zainteresirano podjednako za riječ sudionika i autora predstave, kao i kazališnih znalaca. Ipak, najveće zanimanje uvijek je vladalo za riječi posljednjega govornika - do kasno u noć publika je očekivala riječi Dalibora Foretića koji je majstorski znao objediniti sve diskusije, poentirajući uvijek u slavu i čast teatra. Najviše aplauza na Festivalu, tijekom godina koliko mu je nazočio, dobio je upravo Dalibor Foretić. Riječka ga je publika uvažavala i obožavala kao istinsku kazališnu zvijezdu.

No, jednakom strašću kojom je govorio o kazalištu, Dalibor je zapažao događanja u svojoj okolini. Kada su hrvatske ratne godine nametnule drugačije prioritete od umjetničkih, on se okrenuo političkom novinarstvu, ostajući mu vjeran do posljednjeg dana. Možda su najubojitije bile njegove crtice TRN, kratka forma na koju ga je nagnala bolest, iako je opće priznanje zadobio kolumnama o Zagrebu i ljetnim Pismima s otoka. I sam je najvrednijim stranicama svog opusa smatrao te političke komentare ispisane upravo posljednjih deset godina, priželjkujući da ih objedini u knjizi.

Ipak, Dalibor Foretić ne bi bio vjeran sebi da je pišući kolumne o hrvatskoj svakodnevici potpuno zapostavio kazalište. Politika je bila imperativ na koji je odgovorio njegov novinarski nerv, ali kazalište je bilo i ostalo njegovom strašću. I kad ga je bolest prikovala uz krevet, nije prestao čeznuti za teatrom, nije se prestao nadati i planirati svoj odlazak na predstavu.

U srpnju prošle godine, boravila sam na Mittel-festu, u talijanskom gradiću Cividaleu, gdje je Foretić godinama bio stalan gost. Nazvala sam ga nakon povratka da mu prenesem pozdrave i dobre želje mnogih ljudi vezanih uz Festival, zabrinutih za njegovo zdravlje. "Iz dana u dan čitao sam tvoje tekstove i tako ti zavidio što si tamo!" - rekao mi je, a ja sam znala da riječ "zavist" nema negativnu konotaciju. Cividale je, naime, jedan od onih gradića koji su u cijelosti kazalište, a užitek boravka poznat je samo onima koji su ga iskušali. "Neće mi biti nimalo žao ako iduće godine ne budem izvještavala s Mittelfesta, ako to znači da si ti tamo", odgovorila sam, iskreno se nadajući da će biti tako.

Jer, Daliborova je bolest oscilirala, bilo je i razdoblja napretka koja su nam svima davala vjeru da su čuda moguća. A najviše nade ulijevao je njegov uvijek isti glas preko telefona, koji nije dao naslutiti kako mu je... Tek povremeno, u trenucima malodušnosti, pričao mi je o strahoti svoje bolesti, o promjenjivosti stanja koje svakoga dana nosi neku drugu fizičku patnju, o neizvjesnosti i strepnjama pred novu kuru terapije... Ma koliko mu je teška bila spoznaja o nemogućnosti kretanja, prebrodio je strah od susreta s javnošću i tiho planirao odlazak na PIF.

Bilo je to u rujnu, javljao se kolumnama TRN dva do tri puta tjedno, ni pisanjem ni u telefonskim razgovorima nije odavao bolest. Požalio mi se, doduše, na koncentraciju koja ga "napušta" upravo u trenutku kad treba pisati, no ja sam bila uvjerenja kako je to samo posljedica terapije... A onda su kolumne ponovno izostale. Nije bilo prvi put i nisam htjela odmah telefonirati. Možda je samo umoran, možda prima novu terapiju pa nema koncentracije i snage pisati, mislila sam odagnavajući loše misli. Kao i toliko puta prije, suzdržala sam se od telefonskog poziva ne želeći da pomisli kako je moja briga loš znak.

Posljednji sam ga put čula nekoliko dana prije kobnoga 1. studenog. Shvatila sam tada onu rečenicu o koncentraciji koju sam odbijala prihvatiti mjesec prije. Nisam mogla podnijeti tu spoznaju, a nisam smjela dopustiti da je osjeti u mom glasu... Znala sam da ništa više nema smisla. Znao je i Dalibor. Živio je dok je mogao formirati misao.